

نقش واسطه‌ای صمیمیت در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی

زناشویی

اسماعیل برزگر^{۱*} و سیامک سامانی^۲

چکیده

هدف: این پژوهش در پی تبیین نقش واسطه‌ای صمیمیت در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی است. روش این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمامی معلمان متاهل شهرستان مرودشت بود که ۳۰۳ نفر (۱۶۲ زن و ۱۴۱ مرد) از آن‌ها به شیوه خوشه‌ای تک مرحله‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسش‌نامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۸)، الگوهای ارتباطی کریستین-سالوی (۱۹۸۴) و صمیمیت زوجین ووندون بروک و هانس برتمن (۱۹۹۵) استفاده شد. داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (ماتریس همبستگی، تحلیل رگرسیون، و تحلیل مسیر) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها: نشان دادند که الگوی ارتباطی اجتنابی نتوانست کیفیت زندگی زناشویی ($p < 0/135$) را متاثر کند. هم‌چنین، توقع زن و توقع مرد با صمیمیت ($-0/314$) و کیفیت زناشویی ($-0/208$) رابطه منفی داشت. الگوی توقع زن تأثیری در صمیمیت زوجین ($p < 0/904$) نداشت، اما تأثیر منفی بر کیفیت رابطه زناشویی ($p < 0/046$) به گونه مستقیم داشت و اما توقع مرد به صورت مستقیم بر صمیمیت ($p < 0/022$) اثر داشت و به صورت غیرمستقیم و با واسطه صمیمیت در کیفیت رابطه زناشویی ($-0/058$) تأثیر منفی داشت. در نهایت، الگوی سازنده متقابل نتوانست صمیمیت ($p < 0/001$) را به گونه مستقیم و کیفیت زندگی زناشویی را با واسطه صمیمیت ($0/234$) به گونه غیرمستقیم متاثر کند. نتایج حاکی از آن بود که کیفیت زندگی زوجین تحت تأثیر مستقیم و غیرمستقیم الگوهای ارتباطی زوجین از راه واسطه‌گری صمیمیت است. گفتنی است با افزایش صمیمیت در میان زوجین تأثیر الگوهای مخرب توقع زن و مرد بر کیفیت روابط زناشویی کم‌تر شده و تأثیر الگوی سازنده ارتباط بیش‌تر می‌شود و بر عکس.

واژه‌های کلیدی: الگوهای ارتباطی، صمیمیت زناشویی، کیفیت زندگی زناشویی.

۱- باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

۲- دانشیار گروه روانشناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

*- نویسنده مسئول مقاله: counselor1363@yahoo.com

پیشگفتار

خانواده جایگاهی امن برای ارضای نیازهای گوناگون جسمانی، عقلانی و عاطفی است. بنابراین، آگاهی از نیازهای زیستی و روانی و شناخت چگونگی ارضای آن‌ها بسیار ضروری است (Edalati and Redzuan, 2010). امروزه استرس‌های بیرونی از جمله مشکلات محیط کاری و اجتماعی سبب شده به دلایلی کیفیت زندگی زوجها تهدید گردد (از جمله: ۱) کمبود وقت با هم بودن و تعاملات دو نفره، خود افشایی برای یکدیگر و بیان احساسات (۲) کاهش تعاملات مثبت، افزایش تعاملات منفی و اجتناب‌های زناشویی (۳) اختلال‌های جسمی منجر به مشکلات ارتباطی از جمله اختلالات جنسی، خواب و... (۴) افزایش ایجاد مشکلات شخصیتی و روانی در زوجین از جمله خشونت، انعطاف ناپذیری و اضطراب. این عوامل نارضایتی از روابط را افزایش داده و احتمال طلاق را بیش تر می‌کند (Bodenmann and Cina, 2006). روان‌شناسان کیفیت زندگی زناشویی را به عنوان موفقیت و عملکرد یک ازدواج توصیف کرده‌اند و امروزه این بعد یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم تداوم، پایداری و ثبات زناشویی است (Ayles, 2004). در تعریف سازمان بهداشت جهانی از کیفیت زندگی، کیفیت زندگی مفهومی فراگیر است که از سلامت فیزیکی یا رشد شخصی، حالات روان‌شناختی، سطح استقلال، روابط اجتماعی و روابط با نهادهای برجسته محیط تأثیر می‌پذیرد و بر برداشت فرد مبتنی است. در واقع، کیفیت زندگی گستره‌ای است دربرگیرنده ابعاد عینی و ذهنی که با یکدیگر تعامل دارند. پژوهشگران بر این باورند که بهتر است شکل‌گیری و گسترش اختلال‌های روانی را به حساب سبک‌های معیوب و کیفیت نازل زندگی افراد گذاشت (Frische, 2006). کیفیت زندگی به عنوان نتیجه کنش متقابل بین شخصیت افراد و پیوستگی رویدادهای زندگی تعریف می‌شود و رویدادهای زندگی در یک مجموعه چند بعدی از حوزه‌های زندگی مانند، آزادی، دانش، اقتصاد، امنیت، روابط اجتماعی، مذهب، محیط زیست و تفریح رخ می‌دهد و کیفیت زندگی بر مجموعه حوزه‌های تشکیل دهنده زندگی تأثیر می‌گذارد (Hajiran, 2006). کیفیت زندگی رابطه‌ای پیچیده بین عینیت^۱ و ذهنیت^۲ است که سازمان بهداشت جهانی در طرح‌های ارزشی متفاوت اجتماعی، پزشکی و رفاه شخصی افراد تعریف‌های گوناگون از آن ارائه کرده است (Payot Keith and Barrington, 2011). از عامل‌های مهم در کیفیت زندگی، روابط بین زن و شوهر است (Sudani, Dehghani & Dehghanzadeh, 2012). یکی از طولانی‌ترین و عمیق‌ترین نوع ارتباط که همه ارتباط‌ها را دربر می‌گیرد، ارتباط زناشویی است که عبارت است از: فرایندی که طی آن زن و شوهر چه به صورت کلامی در قالب گفتار و چه به صورت غیرکلامی در قالب گوش دادن، مکث، حالت چهره و ژست‌های گوناگون با یکدیگر به تبادل احساسات و افکار

¹ - Objectivity

² - Subjectivity

می‌پردازند (Asadi, Nazari, Sanaizaker, 2009). بعضی از زوجها می‌گویند به سختی با یکدیگر صحبت می‌کنند، برخی شکایت دارند که منظور از حرف‌های یکدیگر را نمی‌فهمند و گروه زیادی از زوجها از بحث‌های دردناکی که پر از سرزنش، برخورد، نق زدن و مقاومت است، شاکی هستند و برخی ترکیبی از این مشکلات را دارند. گروهی نیز اعتراف می‌کنند که بندرت با یکدیگر حرف می‌زنند و مکالمه‌های آن‌ها سطحی است و روز به روز بیش‌تر از یکدیگر فاصله می‌گیرند (Shiralinia, 2007). تعامل ضعیف، درک زوجین از یکدیگر را کاهش می‌دهد و باعث می‌شود که همسران نتوانند از یکدیگر حمایت کرده و برای ارضای نیاز یکدیگر تلاش کنند. الگوهای ارتباطی نامطلوب، موجب می‌شود که مسایل مهم رابطه، حل نشده باقی ماند (Halford, 2001). راه حل مشکلات در روابط زناشویی، برقراری ارتباط صمیمی، انتقال احساسات و افکار و بیان نیازهاست (Esere et al, 2014). صمیمیت یکی از ویژگی‌های رابطه زوجین است رابطه‌ای که با خودافشایی واقعی و درک شخص دیگر در مشارکتی برابر تعریف می‌شود. در واقع، صمیمیت میزان نزدیکی حمایتی است که هر عضو احساس و بیان می‌کند. راه و روشی که هر زوج به وسیله آن نزدیکی خود را بیان می‌کند (Nazari, Navabinezhad, 2005). کیفیت یک رابطه نزدیک و صمیمانه نقشی مهم در سلامت عاطفی و جسمی دارد و بر کیفیت کلی خوشبختی و رضایت عمومی یک فرد تاثیر می‌گذارد (Beachkosky, 2009). پژوهش‌های زیادی نشان داده‌اند که توانایی برقراری روابط صمیمانه با دیگران یکی از عوامل‌های کلیدی در سلامت و بهزیستی روانی افراد بزرگسال بشمار می‌رود (Montgomery, 2005). به طور خلاصه، در جریان ازدواج رفتارهایی ویژه بین زوجین پدید می‌آید که آن‌ها را نسبت به یکدیگر بیگانه می‌سازد. مشاجره‌ها، انتقادهای بیش از حد و طرد عاطفی از جمله این موردهاست که این رفتارها موجب از بین رفتن صمیمیت زوجین می‌شود که خود باعث استفاده نادرست از الگوهای ارتباطی و کاهش کیفیت زندگی زناشویی آن‌ها می‌شود. پژوهش‌هایی گوناگون به نقش صمیمیت و مهارت‌های ارتباطی زوجین در رفع اختلافات زناشویی و بهبود کیفیت زندگی اشاره کرده‌اند از جمله: در پژوهشی (Rahimi, 2006) که رابطه الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفت، یافته‌ها نشان داده‌اند که بین الگوهای ارتباطی خانواده با کیفیت خانواده با کیفیت زندگی رابطه مستقیمی وجود دارد. مانه^۱ و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که الگوی ارتباطی متقابل سازنده با پریشانی کم‌تر و رضایت بیش‌تر از رابطه، هم برای بیمار و هم همسرش مرتبط است. الگوی ارتباط اجتناب متقابل با پریشانی بیش‌تر برای بیمار و همسرش مرتبط، اما با رضایت از رابطه نامرتب است. کاتلر^۲ در مقاله خود (۲۰۰۹) بیان می‌کند، رفتارهای بین فردی مانند ارتباط و فرآیندهای درونی بر روابط و

^۱ - Manne .ostroff. Norton. fox, k .and Goldstein

^۲ - Cutler

وضعیت‌های زناشویی تاثیرگذار بوده است. فرآیندهای درونی و الگوهای ارتباطی پیش بینی کننده صمیمیت و روابط رضایت بخش در روابط ناهمجنس خواه می‌باشند. فلوریان و همکاران^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی نشان دادند که زوجین با واکنش‌های مثبت نسبت به زوجین با دو واکنش دیگر و هم چنین، زوجین شکایت کننده نسبت به زوجین سرزنش‌گر صمیمیت بالاتری را تجربه می‌کنند. فاتحی‌زاده و احمدی (۲۰۰۵) در پژوهشی نتیجه گرفتند که در هر دو گروه زنان و مردان همبستگی معنی‌داری بین رضایت زناشویی و الگوهای ارتباطی وجود دارد. آسوده و زارع‌پور (۲۰۱۱)، در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین صمیمیت عاطفی، جنسی، فیزیکی، معنوی، اجتماعی-تفریحی و الگوهای ارتباطی سازنده متقابل با سلامت روان زوجین رابطه معنادار وجود دارد. هم چنین، نتایج آن‌ها نشان دادند که صمیمیت عاطفی، جنسی و الگوهای ارتباطی سازنده متقابل بهترین پیش بینی کننده‌های سلامت زوجین هستند. در پژوهشی یافته‌ها نشان دادند که ارتباطی مثبت و معنادار بین صمیمیت زناشویی و الگوهای ارتباطی سازنده متقابل و ارتباط منفی بین صمیمیت زناشویی و الگوی ارتباطی زن توقع / مرد کناره‌گیری وجود دارد و هم چنین، نتایج نشان دادند که متغیرهای ارتباط سازنده متقابل و ارتباط توقع / کناره‌گیری صمیمیت زناشویی را به صورت معناداری پیش بینی می‌کند (FarmaniShahreza & GHaedinia, 2011). در پژوهشی دیگر یافته‌ها نشان دادند که از بین خرده مقیاس‌های مربوط به الگوهای ارتباطی، خرده مقیاس ارتباط سازنده متقابل بیشترین مقدار پیش‌بینی‌کنندگی را در واریانس متغیر وابسته رضایت زناشویی دارد و رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (Zarei & AhmadiSarkhuni, 2012). بدین‌سان هدف اصلی این پژوهش تبیین نقش واسطه‌ای صمیمیت زوجین در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی است؛ بر این اساس، فرضیه این پژوهش عبارت است از: صمیمیت زوجین نقش واسطه‌ای معناداری را در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی ایفا می‌کند.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی معلمان متاهل شهرستان مرودشت بود که تعداد آن‌ها حدود ۱۴۰۰ نفر می‌باشد. بمنظور تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان در مجموع ۳۰۳ زن و مرد معلم متاهل به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای تک مرحله‌ای، انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری بدین صورت بود که از بین ۶۷ مدرسه متوسطه اول و دوم شهر مرودشت، ۲۳ مدرسه به گونه تصادفی انتخاب و همه معلمان این مدارس به عنوان گروه نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند.

¹- Florian , Hirschberger & Mikulincer

ابزار پژوهش

پرسش نامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی^۱ (WHOQOL): این پرسش نامه به وسیله وسیله سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۸) با هدف بررسی کیفیت زندگی تدوین شده و دارای ۲۶ ماده و چهار حیطه سلامت جسمانی، سلامت روانی، روابط اجتماعی و سلامت محیط است (هر یک از حیطه‌ها به ترتیب دارای ۷، ۶، ۳ و ۸ ماده می‌باشند) و دو ماده کیفیت زندگی وضعیت سلامت را در کل مورد ارزیابی قرار می‌دهند. پاسخ به ماده‌ها به روش لیکرتی و به صورت ۵ گزینه‌ای از اصلا = ۱ تا خیلی زیاد = ۵ می‌باشد. این مقیاس به وسیله نجات و همکاران (۲۰۰۶) در ایران استاندارد سازی شده است، ضریب آلفای کرونباخ را برای حیطه‌های سلامت جسمانی ۰/۷۷، روابط اجتماعی ۰/۷۵، سلامت محیط ۰/۸۴ و برای کل مقیاس ۰/۷۳ بدست آمده است.

پرسش نامه الگوهای ارتباطی کریستنسن و سولاوای (CPQ):^۲ این پرسش نامه به وسیله کریستین سالوای (۱۹۸۴)، ساخته شده و دارای ۳۵ پرسش و ۳ مقیاس (سازنده متقابل، متوقع / کناره‌گیر، اجتنابی متقابل) است که با مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرت، از ۱ (اصلا امکان ندارد) تا ۹ (خیلی امکان دارد) درجه بندی شده است. عبادت‌پور (۲۰۰۰) پایایی را با استفاده از همبستگی درونی خرده مقیاس‌های بالا به ترتیب ۰/۵۰، ۰/۵۴ و ۰/۵۱ و روایی همزمان را برای سه مقیاس به ترتیب ۰/۵۸، ۰/۳۵ و ۰/۵۸ بدست آورد.

پرسش نامه صمیمیت زوجین (MIQ):^۳ این پرسش نامه به وسیله استفان ووندن بروک و هانس برتمن^۵ (۱۹۹۵) ساخته شده و از ۵۶ پرسش تشکیل شده که ۵ شاخص صمیمی بودن در ازدواج، شاخص صمیمیت (مسایل و مشکلات مربوط به صمیمی بودن)، میزان توافق زوجین، میزان صادق بودن، علاقه و محبت داشتن به یکدیگر و میزان پای بندی به تعهدات را می‌سنجد. نمره‌گذاری پرسش‌ها براساس طیف لیکرت ۰ تا ۴ است که با جمع نمره‌های پرسش‌های هر شاخص، نمره آن شاخص بدست می‌آید. عرفانی و اکبری (۲۰۰۸) پایایی هر یک از شاخص‌ها به ترتیب صمیمیت ۰/۸۶، توافق ۰/۹۷، صادق بودن ۰/۸۷، علاقه و محبت ۰/۸۰ و پای بندی به تعهدات ۰/۸۷ بدست آورد.

¹ - World Health Organization Quality of Life instrument

² - Communication patterns questionnaire

³ - Marital intimacy needs questionnaire

⁴ - Vandon - Brouck & Stephan

⁵ - Bertommen - Hanss

روش تجزیه و تحلیل

در این پژوهش، داده‌های گرد آوری شده به وسیله دو نرم افزار SPSS و نرم افزار AMOS در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (ماتریس همبستگی، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان، و تحلیل مسیر به روش سلسله مراتبی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیرهای پژوهش.

متغیر	M	SD
صمیمیت	۱۴۳/۹۰	۳۰/۲۶
سازنده	۶/۶۳	۱۱/۲۰
مرد متوقع - زن کناره‌گیر	۱۲/۹۴	۵/۶۷
زن متوقع - مرد کناره‌گیر	۱۲/۵۸	۵/۳۳
توقع - کناره‌گیری	۲۵/۵۲	۹/۴۸
اجتنابی	۱۲/۸۷	۵/۱۰
کیفیت زندگی	۸۳/۳۳	۱۱/۸۷

فرضیه پژوهش

صمیمیت زوجین نقش واسطه‌ای معناداری را در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی ایفا می‌کند.

بمنظور بررسی نقش واسطه‌ای صمیمیت زوجین برای الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی ابتدا به محاسبه ضریب همبستگی متغیرهای مورد مطالعه پرداخته شد. جدول ۲ نشانگر نتایج این تحلیل می‌باشد.

جدول ۲- ماتریس همبستگی متغیرهای الگوهای ارتباطی، کیفیت زندگی زناشویی و صمیمیت زوجین.

متغیرها	ارتباط سازنده	ارتباط مرد توقع	ارتباط زن توقع	ارتباط اجتنابی	کیفیت زندگی زناشویی	صمیمیت زوجین
الگوی ارتباطی سازنده	۱					
الگوی ارتباطی مرد توقع	**۰/۳۱۴-	۱				
الگوی ارتباطی زن توقع	**۰/۲۰۸-	**۰/۴۸۵	۱			
الگوی ارتباطی اجتنابی	**۰/۳۷۱-	**۰/۴۷۱	**۰/۴۱۶	۱		
کیفیت زندگی زناشویی	**۰/۲۶۵	**۰/۱۱۵-	**۰/۱۶۵-	*۰/۱۴-	۱	
صمیمیت زوجین	**۰/۵۸۹	**۰/۳۲۹-	**۰/۱۹۹-	**۰/۳۳۵-	**۰/۴۴۶	۱

** $P < 0.01$, * $P < 0.05$

همان گونه که در ماتریس بالا مشاهده می‌شود، تمامی ضرایب از لحاظ آماری معنادارند. جهت بررسی نقش واسطه‌ای صمیمیت در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی از روش تحلیل مسیر به شیوه سلسله مراتبی استفاده شد. در مرتبه نخست متغیرهای پیش بین الگوهای ارتباطی و متغیر ملاک کیفیت زندگی زناشویی وارد معادله شده‌اند و پس از آن در مرتبه دوم متغیر الگوهای ارتباطی و صمیمیت زوجین به عنوان متغیرهای پیش بین و کیفیت زندگی زناشویی به عنوان متغیر ملاک وارد معادله شدند که یافته‌های آن در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳- یافته‌های تحلیل مسیر به روش سلسله مراتبی جهت تعیین نقش واسطه‌ای صمیمیت.

رتبه	متغیرها	B	T	P<	R	R ²	F	P<
اول	وارد شده	۰/۲۴۴	۴/۰۲۳	۰/۰۰۱	۰/۲۸۸	۰/۰۰۸	۶/۷۵۷	۰/۰۰۱
(ملاک)	سازنده	۰/۰۲۶	۰/۳۸۲	۰/۷۰۳				
(کیفیت)	مرد توقع	۰/۱۲۲	۱/۸۶۹	۰/۰۶۳				
	زن توقع	-	-					
	اجتنابی	۰/۰۱۱	۰/۱۵۹	۰/۸۷۴				
		-	-					
دوم	سازنده	۰/۰۰۹	۰/۱۳۷	۰/۸۹۱	۰/۴۶۰	۰/۲۱۲	۱۵/۹۳۶	۰/۰۰۱
(ملاک)	مرد توقع	۰/۰۸۵	۱/۳۲۷	۰/۱۸۶				
(کیفیت)	زن توقع	۰/۱۲۵	۲/۰۶۱	۰/۰۴۶				
	اجتنابی	۰/۰۲۷	۰/۴۳۲	۰/۶۶۶				
	صمیمیت	۰/۴۵۳	۶/۹۵۴	۰/۰۰۱				

همان گونه که مشاهده می‌شود، در مرتبه نخست تنها الگوی ارتباطی سازنده قادر به پیش بینی کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد. در این مرحله ضریب تعیین متغیرها برابر با ۰/۰۸ می‌باشد. بدین معنا که الگوی ارتباطی سازنده ۸ درصد از تغییرات متغیر کیفیت زندگی زناشویی را پیش بینی می‌کند.

در مرتبه دوم الگوهای ارتباطی و صمیمیت زندگی به عنوان متغیرهای پیش بین و کیفیت زندگی زناشویی به عنوان متغیر ملاک وارد معادله شده‌اند. در این مرحله متغیر زن-توقع و صمیمیت زوجین قادر به پیش بینی متغیر کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد و مقدار ضریب تعیین از ۸ درصد در مرحله نخست به ۲۱ درصد در مرتبه دوم می‌رسد. به بیان دیگر، با وارد شدن متغیر صمیمیت زوجین ۱۳ درصد به قابلیت پیش بینی متغیرهای پیش بین افزوده شده و این نشان دهنده نقش واسطه‌گری معنی‌دار صمیمیت زوجین در رابطه بین متغیرهای الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد.

جدول ۴- پیش بینی صمیمیت زوجین بر اساس الگوهای ارتباطی.

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	B	T	p<	R	R ²	F	P<
صمیمیت	سازنده	۰/۵۱۸	۱۰/۳۵۵	۰/۰۰۱	۰/۶۱۲	۰/۳۷۵	۴۴/۶۲۳	۰/۰۰۱
زوجین	مرد توقع	۰/۱۳۰	۲/۳۰۲	۰/۰۲۲				
	زن توقع	-	-					
	اجتنابی	۰/۰۰۷	۰/۱۲۱	۰/۹۰۴				
		۰/۰۸۳	۱/۵۰۱	۰/۱۳۵				
		-	-					

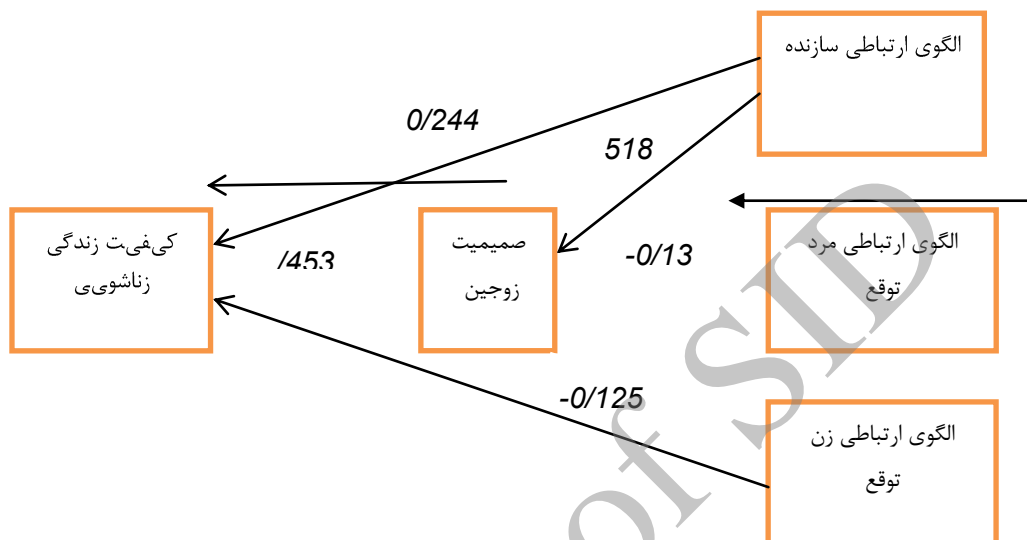
با توجه به جدول بالا می‌توان متوجه شد که نسبت F و سطح معناداری آن بیانگر اثر معنادار متغیر الگوهای ارتباطی در معادله رگرسیون است. اثر رگرسیون ($F= 44/623$) بدست آمده که در سطح ($0/001$) معنادار است و ضریب تعیین محاسبه شده بر اساس این متغیر برابر با ($0/375$) است، یعنی الگوی ارتباطی سازنده و مرد-توقع ۳۷ درصد واریانس متغیر صمیمیت زوجین را پیش بینی می‌کنند.

با توجه به یافته‌های جدول‌های ۳ و ۴ و نمودار ۱ اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل متغیرها به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۵- اثرهای مستقیم، غیر مستقیم و کل متغیرها.

اثرها	اثرهای مستقیم	اثرهای غیر مستقیم	اثرهای کل
از روی الگوی ارتباطی سازنده بروی صمیمیت زوجین	۰/۵۱۸	-----	۰/۵۱۸
از روی الگوی ارتباطی توقع مرد بروی صمیمیت زوجین	-۰/۱۳	-----	-۰/۱۳
از روی الگوی ارتباطی توقع زن بروی صمیمیت زوجین	-----	-----	-----
از روی الگوی ارتباطی اجتنابی بروی صمیمیت زوجین	-----	-----	-----
از روی الگوی ارتباطی سازنده بروی کیفیت زندگی زناشویی	۰/۲۴۴	۰/۲۳۴	۰/۴۷۸
از روی الگوی ارتباطی توقع مرد بروی کیفیت زندگی زناشویی	-----	-۰/۰۵۸	-۰/۰۵۸
از روی الگوی ارتباطی توقع زن بروی کیفیت زندگی زناشویی	-۰/۱۲۵	-----	-۰/۱۲۵
از روی الگوی ارتباطی اجتنابی بروی کیفیت زندگی زناشویی	-----	-----	-----
از روی صمیمیت بروی کیفیت زندگی زناشویی	۰/۴۵۳	-----	۰/۴۵۳

با توجه به یافته‌های جدول‌های (۵ و ۴، ۳) نمودار مسیر به شرح زیر است:

مدل ۱ - نقش واسطه‌ای صمیمیت در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زناشویی.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تبیین نقش واسطه‌ای صمیمیت در رابطه بین الگوهای ارتباطی و کیفیت زندگی زناشویی صورت گرفت. همان گونه که در مدل بدست آمده مشاهده می‌شود، الگوی ارتباطی سازنده به گونه مستقیم و غیر مستقیم، قادر به پیش بینی کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد. بدین معنا که با افزایش یک انحراف استاندارد الگوی ارتباطی سازنده، متغیر کیفیت زندگی زناشویی، ۰/۲۴ افزایش می‌یابد. هم چنین، الگوی سازنده با واسطه صمیمیت زناشویی ۰/۲۳ تغییرات کیفیت را تبیین کرد. در تبیین این یافته می‌توان گفت الگوی ارتباط سازنده به گونه طبیعی به دلیل افزایش احتمال حل مسئله و کاهش احساسات منفی ناشی از ناتمام ماندن حل مشکلات، کیفیت رابطه را بهبود می‌بخشد. لذا، طبیعی است زوجینی که از ارتباطی سازنده برخوردارند و به گونه منطقی و به دور از توقعات بیجا و هم چنین، اجتناب غیر منطقی از بحث و تعارض، با هم ارتباط دارند، کیفیت زندگی زناشویی بالاتری را نشان دهند. هم چنین، واسطه‌گری صمیمیت در رابطه الگوی سازنده و کیفیت زندگی زناشویی نشان می‌دهد که با افزایش صمیمیت زوجین تاثیر رابطه سازنده بر کیفیت زندگی زناشویی افزایش می‌یابد و با کاهش صمیمیت، کیفیت این رابطه کاهش می‌یابد. هم چنین، این الگو بصورت مستقیم توانست صمیمیت زوجین را پیش بینی کند، بدین معنا که با افزایش یک انحراف استاندارد الگوی ارتباطی سازنده، متغیر صمیمیت زناشویی، ۰/۵۱

انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. در واقع، می‌توان گفت الگوی ارتباط سازنده تأثیری مستقیم و قوی بر صمیمیت زناشویی زوجین دارد و این امر منجر به تأثیر بر کیفیت زندگی زناشویی می‌شود که صمیمیت جز مهمی از آن بشمار می‌رود. در واقع، الگوی سازنده واجد تعاملاتی قاعده‌مند و سالم می‌باشد که اگر چه بدون تعارض نیست، اما دارای حل تعارضی سالم است که صمیمیت را افزایش می‌دهد و به واسطه این صمیمیت، کیفیت زندگی زناشویی افراد افزایش می‌یابد. در مسیر بعدی متغیر زن - توقع قادر به پیش بینی صمیمیت زناشویی نبود، اما به گونه مستقیم قادر به پیش‌بینی متغیر کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد و در این مرحله با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر زن توقع، کیفیت روابط زناشویی ۰/۱۲۵ کاهش می‌یابد. در تبیین این یافته می‌توان گفت توقعات بالا از هر چیزی منجر به بالا رفتن سطح استاندارد کفایت، و کاهش رضایت از آن می‌شود و طبیعی است رابطه توقع زن با کیفیت رابطه زناشویی منفی باشد. رابطه بدست آمده نشان می‌دهد توقعات بالای زنان لزوماً تأثیر در صمیمیت زوجین ندارد. به این دلیل که در صورت برآورده شدن و یا نشدن صمیمیت را بالا و یا پایین می‌آورد. گفتنی است برای برخی از زنان توقع داشتن و کناره‌گیری مرد صمیمیت به همراه می‌آورد و رضایت از زندگی زناشویی و برای برخی دیگر اوضاع بر عکس منجر به کاهش صمیمیت می‌شود، اما افزایش کناره‌گیری مرد و توقع زن از شاخص‌های کیفیت زندگی زناشویی می‌کاهد، چرا که یک زندگی سالم واجد تعاملی سازنده و برابر است. در مسیر بعدی متغیر مرد - توقع صمیمیت زناشویی را به صورت مستقیم پیش بینی کرد، لذا با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر مرد - توقع، صمیمیت زناشویی ۰/۱۳ کاهش می‌یابد، اما به گونه غیرمستقیم قادر به پیش بینی متغیر کیفیت زندگی زناشویی می‌باشد و در این مرحله با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر مرد - توقع، کیفیت روابط زناشویی ۰/۰۵ کاهش می‌یابد. در تبیین این یافته می‌توان گفت توقعات مردها نیز نمی‌تواند به خوبی تعیین کننده صمیمیت زناشویی و کیفیت رابطه باشد، اما در این پژوهش با افزایش توقعات مردان از رابطه زناشویی صمیمیت آن‌ها کاهش یافته و این امر به واسطه این صمیمیت پایین کیفیت رابطه زناشویی را نیز به میزان کمی می‌تواند پایین آورد. مردان دارای توقع بالا می‌توانند در صورت برآورده نشدن خواسته‌هایشان با انجام اعمالی هم چون انتقاد و سرزنش، صمیمیت رابطه را کاهش دهند و این صمیمیت پایین اثر این توقعات بالا را تشدید و منجر به کاهش کیفیت زندگی زناشویی می‌شود. گفتنی است الگوی ارتباطی اجتنابی در معادله هیچ یک از متغیرهای صمیمیت و کیفیت رابطه زناشویی را نتوانست پیش بینی کند. در تبیین این یافته می‌توان گفت اجتناب روی هم رفته نمی‌تواند تعیین کننده صمیمیت و کیفیت زندگی زناشویی باشد. در برخی روابط زوجین از افزایش حوزه خصوصی رابطه زناشویی خود خرسنداند و در برخی روابط این سبب نارضایتی آنان از رابطه می‌گردد. به همین دلیل بسته به ویژگی‌های شخصیتی زوجین و انتظاراتی که از رابطه زناشویی دارند، این اجتناب

می‌تواند اثر منفی یا مثبت بگذارد و لذا، نمی‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ای مناسب برای کیفیت زندگی زناشویی و صمیمیت زوجین باشد. هم‌چنین، در مسیر بعدی صمیمیت زناشویی نتوانست به گونه غیر مستقیم کیفیت روابط زناشویی را پیش‌بینی کند، اما به صورت مستقیم نتوانست آن را پیش‌بینی کند. لذا، با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر صمیمیت زناشویی متغیر کیفیت زناشویی ۰/۴۵ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. در تبیین این یافته می‌توان گفت زندگی زناشویی ابعاد بسیاری هم‌چون، رضایت، سازگاری، تعارضات، و... دارد و صمیمیت نیز بخش تاثیرگذاری در این رابطه است. چنانچه اثر شایان توجهی بر کیفیت زندگی زناشویی دارد. فرض بر این است که با افزایش میزان صمیمیت زوجین به عنوان تجربه نزدیکی به یکدیگر، در میان گذاشتن احساسات و تقسیم کردن آن‌ها و کاهش حوزه‌های خصوصی زندگی دو شخص نسبت به حوزه‌های مشترک، زوجین نسبت به یکدیگر احساس نزدیکی بیش‌تری و اعتماد به یکدیگر در آن‌ها افزایش می‌یابد و همین احساسات مثبت منجر به شکل‌گیری کیفیت بهتری از زندگی زناشویی در آنان می‌گردد. نتایج بدست آمده از پژوهش به یافته‌های پژوهش‌های زارعی و احمدی سرخونی، (۲۰۱۲)؛ فرمانی شهرضا و همکاران، (۲۰۱۲)؛ آسوده و زارع‌پور، (۲۰۱۱)؛ فلوریان و همکاران، (۲۰۱۳)؛ مانه و همکاران، (۲۰۰۶)؛ رحیمی، (۲۰۰۵)؛ فاتحی‌زاده و احمدی، (۲۰۰۵) و کاتلر، (۲۰۰۹)؛ نزدیک است. این پژوهش محدود به جامعه تمامی فرهنگیان متاهل شهر مرودشت می‌باشند که در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ مشغول به کار بودند و قابلیت تعمیم کم‌تری به همه جوامع فرهنگیان دارد. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود در آموزش‌های پیش از ازدواج به آموزش چگونگی حل مسایل و اختلاف‌های زناشویی پرداخته شود و با افزایش صمیمیت بین زوجین کیفیت روابط زناشویی زوجین بهبود یابد. با توجه به نقش متغیرهایی هم‌چون تاثیر محیط فرهنگی شغل معلمان متاهل و تاثیر احتمالی آن بر الگوهای ارتباطی، پیشنهاد می‌شود این پژوهش در نمونه و جامعه‌های گوناگون و با فرهنگ و طبقات اجتماعی اقتصادی متفاوت اجرا و نتایج با این پژوهش مقایسه گردد تا تناسب مدل ارائه شده را مورد بررسی بیش‌تر قرار دهد.

سپاسگزاری

در پایان از زحمات جناب دکتر سامانی و هم‌چنین، از مسئولان محترم اداره آموزش و پرورش به سبب یاری در انجام پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

References

- Asadi, M. Nazari, A. & Sanaizaker, B. (2009). *Effects of short-term family therapy Satyr on couples communication patterns. Research in psychological health, 3(1):65-76.(In persion)*
- Asoudeh, M. & Zaerpoor, M. (2011). *Mental health, role of marital intimacy and communication patterns. Second National Conference on Psychology - family Psychology of Marvedasht. (In persion)*
- Ayles, C. (2004). *Biographical Determinates of Marital Quality. Available From: http://www.oneplusone.org.uk/Publications/Reports/BiographicalDeterminants_FullReport.pdf. Accessed 2008.*
- Beachkosky, A.L. (2009). *Marital satisfaction: Ideal versus real mate .Adissertition presented to the school of graduat studies department of communication disorder and counseling , school , and , education on psychology . Indian state university.*
- Bodenmann, G. & Cina, A. (2006). *Stress and coping among stable-satisfied, stabledistressedand separated/divorced Swiss couples: A 5-year prospective longitudinalstudy. Journal of Divorce and Remarriage, 44, 71-89.*
- Cutler, L. (2009). *The study of aduit attachment styles, communication patterns ,and relationship satisfaction in heterosexual iniveduals.for degree of doctor of philosophy in counseling psychology. Capeueuniversity.*
- Edalati, A. & Redzuan, M. (2010). *Pereception of women towards family values and their marital satisfaction. Journal of American science, 6(4), 132-137.*
- Esere, M. O., Yeyeodu, A., & Oladun, C. (2014). *Obstacles and Suggested Solutions to Effective Communication in Marriage as Expressed by Married Adults in Kogi State, Nigeria, journalProcedia - Social and Behavioral Sciences, 114: 584 - 592.*
- Florian, V. Hirschberger, F. & Mikoliner, M. (2013). *strivings for romantic intimacy following parther complain or partner eroticism : aterrormangementperspective. journal of marital & family therapy, 22(1), 103-119.*
- FarmaniShahreza, Sh. Rasuli, M. & GHaedinia, A. (2011). *The relationship between marital intimacy, communication patterns of marriage and loving companion - to refrain married employes of university Kharazmi. Journal of Counseling and Psychotherapy family, 4(3). (In persion)*
- Fatehizadeh, M. & Ahmadi, A. (2005). *Examine the relationship between communication patterns of marriage and marital satisfaction in university. Journal of family researcher, 1(2):110-120.(In persion)*
- Frish, M.B. (2006). *Quality of life therapy: Applying a life satisfaction pproach to positive psychology and cognitive therapy . John wiley& sons, Inc., Hoboken, New Jersey.*
- Hajiran, H. (2006). *Toward a quality of life theory: Net domestic product of happiness. Dictators Research, 75 ,31 -43.*

- Halford, K. (2001). *Short-term couples therapy*. (M.Tabrizi., M, Kardani., F, Jafari) .Tehran: Publications Fararavan.
- Manne,S.L.,Osteroff, J.S., Nortona,T.R., Fox, K. & Glodstein, L. (2006). *Cancer-related relationship communication in couples coping with early stage breastcancer* .j.rsycho-oncology .,vol.15,pp.234-247.
- Montgomery, M.J. (2005).*psychological intimacy and identity : from early adolescence to emerging adulthood* . *journal of adolescent research*,20:246-374.
- Nazari, A. & Navabinezhad, Sh. (2005).*Check recovery program approved dual-career couples' relationship satisfaction*. *Counseling Research & Developments*,4(13):35-59.
- Payot, A., Keith, J. & Barrington, K. (2011). *The Quality of Life of Young Children and Infants with Chronic Medical Problems: Review of the Literature*. *CurrProblPediatrAdolesc Health Care*, 41, 91-101.
- Rahimi, M. (2006). *Examine the relationship between family communication patterns and quality of life* .MA, Shiraz University. (In persion)
- Shiralinia , Kh. (2007). *Correlating impact on patterns of communication skills and positive feelings to the wife in a couple of Ahwaz*.MA,university of Ahwaz.
- Sudani, M. Dehghani, M. & Dehghanzadeh, Z. (2012). *Effectiveness of transactional analysis training to marital dissatisfaction and quality of life for couples*.*Journal of Counseling and Psychotherapy family*,2(2). (In persion)
- Zarei, A. & Ahmadi Sarkhuni,T. (2012).*The forecast phosphating spiritual intelligence and communication patterns of marital satisfaction with reference to counseling centers in BandarAbbas*.*Research in Clinical Psychology and Counseling*,2(2):110-116. (In persion)